

Försvvarshögskolan

Självständigt arbete (30 hp)

Författare		Program/Kurs
Nathaniel Arby		HOP SA 2024
Handledare		
Dr Sebastian Larsson		Antal ord: 9,913
		Kurskod
		2UK023
<h3>Svarta havet – Två år av växlande sjökontroll</h3>		
<p>ABSTRACT:</p> <p>The littorals, narrow seas, brown water or coastal areas, whatever definition, warfare in a coastal environment favors the defender due to environmental characteristics. But is this theory valid even when an actor does not hold the ability to organize an effective defensive system along its coastline? How can a weaker defensive actor create a naval ability to strike towards and deny a stronger opponents' sea control?</p> <p>This thesis investigates the shift in initiative and command of the seas in the Black Sea during the first two years of the war between Russia and Ukraine.</p> <p><i>The result is two-folded; Even when almost totally erased, a coastal state can conduct sea denial and even establish local sea control to protect its own coast. Unfortunately, this thesis cannot validate if these actions will lead to victory at sea, even less victory of the war.</i></p>		
<p>Nyckelord: Sjökontroll, kustförsvar, kustnära miljö, Svarta havet, Ryssland, Ukraina</p>		

Innehåll

INLEDNING	3
Forskningsöversikt: Sjökrigföring i kustnära miljö	3
Problemformulering och syfte.....	5
TEORI	6
Sjökrigföring i kustnära miljö	6
<i>Etablera sjökontroll</i>	7
<i>Bestrida sjökontroll</i>	8
<i>Utöva sjökontroll</i>	9
METOD	10
Forskningsdesign.....	10
<i>Operationalisering</i>	11
Material	12
Validitet, generaliserbarhet och reliabilitet	14
ANALYS OCH RESULTAT	14
Rysk och ukrainsk förmågesammansättning.....	15
Fas 1: Krim, invasionen och flaggskeppet <i>Moskva</i>	16
<i>Ryska förberedelser - etablerande och utövande av sjökontroll</i>	16
<i>Ukrainskt bestridande och ett ögonblick av lycka</i>	18
Fas 2: Spannmålsavtalet och sjökontrollen	19
<i>Ryskt etablerande, utövande men också ett nödvändigt bestridande</i>	20
<i>Ukrainskt bestridande och taktisk framgång</i>	20
Fas 3: Sjöfartskriget och ett omtvistat Svart hav.....	21
<i>Ryskt sjöfartskrig</i>	22
<i>Ukrainska motattacker</i>	23
Resultat och slutsatser	24
<i>Hur har sjökontrollen växlat i Svarta havet de senaste två åren?</i>	24
AVSLUTNING	29
Alternativa förklaringsfaktorer.....	30
Reflektion angående metod och teoretiskt ramverk.....	31
Utomvetenskapligt bidrag	31
LITTERATUR- OCH REFERENSFÖRTECKNING	33

Inledning

Det huvudsakliga målet med sjökrig är att säkra egen eller förneka motståndarens sjökontroll. Sjökontroll är dock omtvistat på grund av svårigheten att kontrollera en hel domän (Corbett, 2013, s. 77). Ryssland uppnådde sjökontroll i Svarta havet genom att i ett tidigt skede av kriget slå ut Ukrainas sjöstridskrafter (Miller, 2014). Trots ett numerärt överläge tappade Ryssland initiativet och förlorade successivt sjökontrollen. Under andra hälften av 2023 flyttades ryska marina förband för att undvika ukrainsk kustnära sjökrigföring (ISW, 2023c). Förlusten av sjökontroll, trots numerär överlägsenhet, är ovanlig och intressant att analysera och försöka förklara.

Varför förändrades sjökontrollen i Svarta havet och vem äger den idag?

Uppsatsen avser belysa Ukrainas sjökrigföring i kustnära miljö i förhållande till ryskt agerande och sjökontroll i Svarta havet genom följande frågeställning.

- Hur har sjökontrollen växlat i Svarta havet de senaste två åren?

Denna frågeställning genererar följande underfrågor: Vilka förutsättningar för sjökontroll fanns före invasionen 2022? Lyckades Ukraina bestrida rysk sjökontroll genom anpassad stridsteknik och taktik? Har Ukraina etablerat lokal sjökontroll genom sjökrigföring i kustnära miljö?

Inledningsvis presenteras en forskningsöversikt följt av problemformulering och syfte. Därefter redovisas det teoretiska ramverket rörande *sjökontroll* och *sjökrigföring i kustnära miljöer*. I det tredje avsnittet redovisas metodvalet och forskningsdesign tillsammans med en redogörelse av det empiriska underlaget. I det fjärde avsnittet presenteras en analys följt av resultatpresentation. Det avslutande avsnittet innehåller sammanfattning, slutsatser samt förslag på vidare forskning.

Forskningsöversikt: Sjökrigföring i kustnära miljö

Forskningsöversikten redogör för varför den kustnära miljön skiljer sig från andra sjökrigsdomäner samt för vad som påverkar krigföringen, vilka realistiska mål, medel och metoder en sjökrigförande kuststat kan ha.

Sjökrigföring i kustnära miljöer beskrivs med olika begrepp, definitioner och avgränsningar. Murphy (1993), Vego (1999, s. 5) och Bergström och Friedner Parrat (2022) diskuterar *littoral*

warfare vilket innefattar ett kust- och landområde som kan påverkas eller stödjas från land. *Narrow seas* är grundare slutna eller halvslutna vattenområden vilka innefattas inom *littoral waters* men har ytterligare karakteristika som påverkar sjökrigföringen (Vego, 1999, s. 5, 2015, s. 33–34). Ytterligare ett begrepp är *brown-water operations*, där miljökarakteristikan, inte en enskild uppgift eller stridsfunktion, är den avgörande faktorn (Murphy, 1993). Den kustnära miljön är säregen när det gäller geografi, topografi, oceanografi, hydrografi samt närheten till land, vilka enskilt eller tillsammans påverkar vapen, sensorer och krigets natur i sin helhet. Komplexiteten detta innebär är en faktor som måste beaktas i sjökrigföring.

Det gäller att ha en balans mellan fartygssystem, funktioner och förmågan att använda egna styrkor mot en motståndares svagheter i det aktuella området (Børresen, 1993, s. 303; Sloth Joergensen, 2000, s. 27). Marina styrkor skiljer sig från varandra enligt Till (2013, s. 116–120). Relativ styrka jämfört med motparten spelar en roll, den geografiska räckvidden och avstånd till logistikförsörjning en annan. Argument som visserligen motsägs av Bergström och Friedner Parrat vilka påpekar att kustflottans styrkor och svagheter ska mätas i relation till egna mål och syften, snarare än jämföras med en utsjöflotta (Bergström & Parrat Friedner, 2022, s. 434–435). Dessutom påverkar flottans funktion och förmåga den operativa effekten. Kuststatens fartygs- och landbaserade kustförsvarsstyrkor bör bestå av en variation förmågor och funktioner då inget enskilt system kan lösa alla uppgifter eller vara optimerad för alla faktorer i den kustnära miljön (Sloth Joergensen, 2000; Vego, 2015, s. 45–46). Idealtypen av kuststatens motpart är den större utsjöflotta, både numerärt och till målsättning. Huvuduppgifterna maktprojicering och total sjökontroll är grundbulten för utsjöflottans sammansättning, vilken sällan är optimerad i system eller förmågor för ett mer kustnära uppträdande (Børresen, 1994, s. 150–152; Sloth Joergensen, 2000, s. 27; Ya'ari, 2014, s. 94; Bergström & Parrat Friedner, 2022). Murphy (1993, s. 72–73) anser att kustnära krigföring är annorlunda än sjökrigföring på oceaner, där geografiska förhållanden är avgörande skillnader vilka kräver utbildning, manöverkrigföring, flexibilitet och rörlighet. Ya'ari (2014, s. 84) hävdar å andra sidan, att moderna system helt och hållet raderat effekten av rörlighet i kustnära miljöer.

Forskning pekar på att krigföring i kustnära miljöer är en domän som kan utforskas vidare. Vego (1999, 2015) lägger tyngdpunkten på *att* nyckelterrängen bör behärskas och Børresen (1993, 1994) betonar *hur* terrängen ska behärskas med system som skapar fördelar och att rätt

förutsättningar skapas innan och under en konflikt. Det finns en samstämmighet i att det är en avsevärd skillnad på sjökrig fritt till sjöss jämfört med kustnära sjökrig. Den mindre försvarande parten har fördel i att strida i hemmamiljö och bör förlita sig på ett defensivt uppträdande med offensiva nålsticksoperationer med okonventionella metoder. En förståelse för det unika i kustnära uppträdande skapar en generell förståelse kring dynamiken om sjökontroll.

Problemformulering och syfte

Det finns dock brister i nuvarande forskning. Forskningen grundar sig på idealfall där liten ställs mot stor, stark mot svag, utsjöflotta mot kustflotta samt där behovet av att skapa förutsättningar för ett tillräckligt kustförsvar belyses. Men hur genomförs ett kustförsvar när dessa idealfall inte uppfylls och hur kan en mindre aktör agera när de grundläggande förutsättningarna saknas från början?

Sjökriget i Svarta havet är intressant då det inte faller in under idealfallen som framkommer i forskningsöversikten. Både Ukraina och Ryssland opererade i känd miljö vilket innebar *kuststat mot kuststat*. På grund av annekteringen av Krim 2014 kunde Ryssland beslagta majoriteten av Ukrainas sjöstridskrafter vilket ledde till en rysk numerär överlägsenhet och en ukrainsk flotta som saknade möjligheten att förbereda sjöstridskrafter inför ett krig. Det innebar i sin tur *stor styrka mot obefintlig*, ett typfall forskningen sällan diskuterar. Forskningsöversikten visar att det saknas studier på hur sjökontroll som fenomen förändras om kuststatens förutsättningar är otillräckliga om den exempelvis befinner sig i ett efterhandsläge. Det saknas även studier när det råder en asymmetri mellan parterna gällande storlek och resurser men där båda verkar i en känd miljö.

Genom att undersöka händelseutvecklingen i Svarta havet, Ukrainas initiala underlägsenhet samt sjökontrollens dynamik med Corbett och Vegos teorier som ramverk är syftet med denna uppsats att klargöra hur kustnära sjökontroll förändras i en konflikt där förutsättningar saknas för ett adekvat kustförsvar och där båda parter har möjlighet att behärska geografien.

Teori

Detta avsnitt beskriver Corbetts teoretiska grundelement för sjökontroll och hur Vegos teori utvecklar och fördjupar dessa. En redogörelse sker kring de metoder en aktör kan använda för att etablera, bestrida eller utöva sjökontroll för sjökrigföring i kustnära miljöer.

The object of naval warfare must always be directly or indirectly either to secure the command of the sea or to prevent the enemy from securing it.

Sir Julian Corbett (2013, s. 77)

Diskussion kring sjökontroll inleds ofta med hänvisning till Corbetts ansats att sjökrigföring syftar till egen sjökontroll över ett havsområde eller hindra motståndaren från detsamma. Målet är att säkra valda delar samt kontrollera egna och förneka motståndarens kommunikationsvägar över havet, både militära och civila, inkluderandes in- och utskeppningshamnar. Sjökontroll delas in i att *etablera egen, bestrida motståndarens eller utöva sjökontroll* och sker likt mycket annat i krigföring i ett växelspel (Corbett, 2013, s. 77–80).

Sjökrigföring i kustnära miljö

Sjökontroll i kustnära miljö är sprungen ur Corbetts begreppsflora men beaktar modern teknologi, nytillkomna förmågor och system. Sjökontrollen inkluderar kontroll av angränsande landterritorium, varför mark- och luftstridskrafter är en nödvändig del i sjökriget. Kontroll av nyckelterräng är en förutsättning för att kunna etablera, bestrida eller utöva generell eller lokal sjökontroll. Nyckelterräng kan användas för att begränsa en motståndares rörelsefrihet, säkerställa egen skyddad rörelsefrihet eller för att avregla motståndaren (Vego, 1999, s. 111–125). Sjökontrollens varande i tid och rum skiftar då det är svårt att erhålla total kontroll i alla domäner. Sjökontroll kan vara *permanent* eller *tillfällig*, *generell* eller *lokal* samt *absolut*, *begränsad* eller *utmanad*. Sjökontrollen behöver inte ha samma epitet över hela domänen utan kan skilja sig åt mellan funktioner och geografiskt område. Lokal och generell sjökontroll syftar på geografisk indelning. En permanent eller tillfällig kontroll beror på om ett avgörande har möjliggjorts. Tillfällig sjökontroll råder om en motståndare har sjöstridskrafter kvar och sjökontrollen kan först bli permanent då stridskrafterna är helt utslagna. Absolut sjökontroll möjliggör fullständig rörelsefrihet för egna stridskrafter utan nämnvärd risktagning medan en begränsad sjökontroll medger rörelsefrihet med viss risktagning. (Vego, 1999, s. 111–117). Målsättningen

med sjökontroll kan vara antingen *positiv*, där aktören strävar efter att uppnå egna mål med ett offensivt agerande eller *negativ*, där målet är att hindra eller motverka en motståndare. Det senare beskrivs generellt genomsyra den svaga partens modus om denne saknar resurser att uppnå sjökontroll men ändå har tillräcklig förmåga att hindra motståndaren att uppnå sjökontroll (Vego, 2016, s. 25).

Etablera sjökontroll

Sjökontroll kan etableras genom att söka upp motståndaren för att nå ett avgörande slag och syftar till att avsevärt förändra styrkebalansen inom ett angivet område för att på så sätt kunna ta eller återta initiativet. Att etablera sjökontroll kan vara resurskrävande och kostsamt. Det krävs en balans mellan mål och medel där en aktör ska använda sina resurser så optimalt som möjligt för att nå ett avgörande. Gemensamma operationer mellan sjö-, luft- och markstridskrafter är nödvändiga för att säkerställa att nyckelterräng kontrolleras. Den svagare parten kan i stället för att söka avgörande sträva efter en krigföring med målet att förstöra motståndarens tillgängliga resurser över tid, exempelvis utnöttningskrig. Detta behöver inte vara en strategisk målsättning utan kan vara en uppkommen möjlighet i ett sjökrig (Vego, 1999, s. 147–155, 173–174; Corbett, 2013, s. 104, 145–168).

Genom att sätta sjöstridskrafter eller handelsfartyg i när- eller avståndsblockad kan motståndarens operations- och försörjningslinjer förnekas och denne tvingas till ett avgörande slag, antingen i hamn eller i ett tidigt skede till sjöss. Närblockad leder till att sjökontroll etableras lokalt och/eller tillfälligt medan avståndsblockad begränsar motståndarens rörelsefrihet avsevärt men medför ett ökat risktagande. I kustnära miljöer kan den som utsätts för blockad, oavsett blockadtyp, fortsatt utöva lokal sjökontroll i vissa områden eller inom vissa stridsfunktioner (Vego, 1999, s. 157–163; Corbett, 2013, s. 164–167).

Lokal sjökontroll utgör en förutsättning i sjökrig och kan endast etableras i kustnära miljö om nyckelterrängen kontrolleras. Geografins påverkan på egna och motståndarens vapen- och sensorsystem kan nyttjas genom att kontrollera nyckelterräng, kuststaden kan också koncentrera sjöstridskrafter nära egna mark- och luftstridskrafter (Vego, 1999, s. 113–120, 172). Kontroll över nyckelterräng kan innebära att markförband säkrar kanaliserande terräng, tar motståndarens baser och basområden eller att sjöstridskrafter på andra sätt *neutraliserar* motståndaren

och utan direkta stridigheter förnekar eller avreglar denne från operationsområdet, exempelvis offensiv minering (Vego, 1999, s. 61–66, 157–175).

Bestrida sjökontroll

En aktör kan bestrida motståndarens sjökontroll i de fall den inte kan etablera sådan själv. Ett bestridande måste inte utgöra ett motsatsförhållande till utövad sjökontroll utan beskrivs snarare som sporadisk sjökrigföring som hindrar motståndaren. Bestridande genomförs för att förneka motståndaren framgång och skapa egna förutsättningar för att segra i ett senare skede, primärt på land (Corbett, 2013, s. 188). Bestridande av sjökontroll är den svages möjlighet att välja tid och rum för stridskontakt för att skapa maximal överraskning eller kunna välja att inte använda domänen överhuvudtaget, utan endast förneka motståndarens användande. Så länge kuststaten har sjömilitär förmåga kan sjökontrollen anses vara bestriden då kuststaten inte är förhindrad från taktiska aktiviteter (Vego, 1999, s. 119–120, 206).

Sjöstridskrafter ska hållas aktiva, *fleet-in-being*. Att visa tillräcklig närvaro innebär att en motpart oavsett styrkeförhållanden inte kan negligera sin motståndare (Vego, 1999, s. 207–209). Kärnan i att hålla en sjöstridsstyrka aktiv är att hitta en balans mellan att vara *för aktiv*, där ett avgörande slag riskeras och egna styrkor förloras och att vara *för tillbakadragen* vilket ger motståndaren möjlighet att etablera sjökontroll (Corbett, 2013, s. 190, 196). Sjöstridskrafternas storlek, numerär eller kvalitet är sekundärt i förhållande till ett initiativtagande.

Mindre motattacker utgör en offensiv metod för att bestrida sjökontroll och utgör ett komplement till *fleet-in-being*. En underlägsen aktör kan sprida ut sina sjöstridskrafter för att undvika avgörande slag och samtidigt genomföra attacker med rätt system mot rätt mål. Effekten av dessa attacker syftar inte till ett avgörande i kriget utan endast till att jämna ut styrkeförhållanden (Corbett, 2013, s. 130, 204–208).

En svagare aktör bör sträva efter att motverka effekterna av en blockad utan att riskera ett avgörande. Den huvudsakliga målsättningen är att säkerställa försörjningsvägar och rörelsefrihet för både handelssjöfart och sjöstridskrafter. Defensiva mineringar som skyddas av olika former av kustförsvarsystem bestrider motståndarens kustnära sjökontroll genom att skapa ett yttre skydd för närfartstrafik samt hindrar motståndaren att ta nyckelterräng eller kritisk infrastruktur (Vego, 1999, s. 213–221).

Utöva sjökontroll

Att utöva sjökontroll innebär att nyttja de kommunikationsvägar som säkrats samtidigt som en motståndare förvägras dem (Corbett, 2013, s. 211). Effektivt och stridsekonomiskt utövande av sjökontroll innefattar gemensamma operationer där luftöverlägsenhet skapar ett informationsöverläge och markstridskrafter säkrar basområden i kustbandet för att säkerställa logistiska förutsättningar. Att utöva sjökontroll är resurskrävande oavsett form, särskilt om undervattens- och markstridskrafter ska hindras (Vego, 1999, s. 111, 184).

Krig mot handelssjöfarten är en viktig del i utövandet av sjökontroll. En kuststat är beroende av sjöfarten i och med export, import, fiskerinäring, råvaror med mera. Påtryckningar och/eller kontroll över kommunikationsvägarna till sjöss får direkt påverkan på levnadsförhållanden på land. Ju större beroende, desto större ekonomiskt tryck och desto större sannolikhet för strategiska åtgärder. Syftet kan vara att reducera kuststatens handelsvolym genom att störa, hindra eller slå mot handelssjöfart, både till sjöss och i hamn för att tvinga denne till förhandlingsbordet. En större aktör kan dock nöja sig med taktiska åtgärder då dessa sannolikt tvingar ut kuststaten till sjöss för att strida. I båda fallen är krig mot handelssjöfarten en stridsekonomisk metod för sjökrigföring (Vego, 1999, s. 225–242).

Taktik och stridsteknik för militära expeditioner och landstigningsoperationer liknar sjöfartskriget och bygger på generell eller lokal sjökontroll i viktiga kommunikationsleder med den avgörande skillnaden att lokal sjökontroll bör vara utövad. Anlöpshamnen (landstigningshamn eller -strand) kan inte per automatik anses vara ”vänligt sinnad” och behöver därför vara kontrollerad (Corbett, 2013, s. 214, 256, 278). Miljökaraktistikan ger försvararen möjlighet att bestrida lokal sjökontroll. En militär expedition bör genomföras i form av gemensamma operationer där mark- och sjöstridskrafter samverkar för att nå bästa möjliga resultat på sjö- och markarenan (Corbett, 2013, s. 257–263).

Utövande av sjökontroll inkluderar även maktprojicering som riktas mot land genom bland annat fjärrbekämpning. Maktprojicering kan understödja markoperationer eller användas som medel för att utöva lokal sjökontroll i syfte att genomföra landstigningsoperationer. Operationstyperna möjliggör kontroll över kustbandet och bidrar därför till en mer generell sjökontroll (Vego, 1999, s. 184–193). Även en kuststat kan utöva sjökontroll. Genom att projicera

maktmedel så långt ut från kusten som möjligt skyddas egen kust (arméns flank), egen inre sjöfart eller egna bas- och logistikområden från fientlig invasion (Vego, 1999, s. 254–272).

Metod

Metodavsnittet beskriver och diskuterar forskningsdesign, uppsatsens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Vidare beskrivs en operationalisering av sjökontroll och sjökrigföring i kustnära miljö som används för att analysera empirin. Slutligen beskrivs datainsamling och hantering av det empiriska källmaterialet.

Forskningsdesign

Sjökriget i Svarta havet representerar ett unikt fall vilket står i centrum för uppsatsen. Sjökontrollens interna dynamik visar sig ur sin mest utmanande sida då flera osäkerhetsfaktorer ständigt påverkar nivån på sjökontroll och dess tids- och rumsliga indelning. Val av fall är inte slumpmässigt utan baseras på dess aktualitet och relevans för studiet av modern sjökrigföring och strävan att i uppsatsen kunna stärka eller försvaga bakomliggande teories betydelse för krigföring i kustnära miljöer. Uppsatsen är induktivt inriktad där händelseförloppet och empirin styr vad som studeras. För att förklara händelseutvecklingen och vilka slutsatser som kan dras på ett inom- och utomvetenskapligt plan konsumeras i huvudsak Corbetts och Vegos teorier och ramverk för sjökontroll och sjökrigföring i kustnära miljö (Esaiasson *et al.*, 2017, s. 27–42).

Genom att det är ett enskilt fall som analyseras där analysenheterna, Rysslands och Ukrainas sjöstridskrafter är desamma över tid och den omkringliggande kontexten kan anses vara homogen under hela tidsperioden minskar risken för andra förklaringsfaktorer något. Fokus för denna uppsats är sjöstridskrafter och krigföring i den kustnära miljön och hur detta påverkar sjökontroll. Författaren vill understryka vikten av att förstå krigets dynamik och kontext då inget krig eller fall är så enkelt att det endast finns en enskild faktor eller en helt isolerad kontext och det går att bortse från andra förklaringsfaktorer (Yin, 2007, s. 43). Fallet analyseras längs en kronologisk tidsaxel där enskilda händelser diskuteras och där förklaringsfaktorn för variationen av den beroende variabeln kan tillskrivas den oberoende (Esaiasson *et al.*, 2017, s. 92). Genom att undersöka händelseutvecklingen genom perspektivet sjökrigföring i kustnära miljö, söker

författaren svar på vilka slutsatser som kan dras för hur och varför sjökontroll etableras, bestrids, utövas men framför allt förändras.

Operationalisering

För att skapa en mätbarhet av variablerna *sjökontroll* och *sjökrigföring i kustnära miljö* bryts dessa begrepp ned och tillsätts indikatorer (Powner, 2014; s. 168, Esaiasson *et al.*, 2017, s. 22, 55). Det är dessa indikatorer som identifieras i källmaterialet. Den beroende variabeln sjökontroll, kan anta tre huvudsakliga former: *etablerande*, *bestridande* och *utövande* av sjökontroll. Dessa indikeras genom användandet av de taktiska metoder Corbett och Vego tillskriver respektive form (Vego, 1999, s. 147–222; Corbett, 2013, s. 139–278). Den oberoende variabeln sjökrigföring i kustnära miljö, bryts ned i taktiska och stridstekniska uppgifter vilka används som indikatorer för att mäta och förstå empirin.

Sjökontroll

Metoder för *etablerande* kan utgöras av avgörande slag, utnötning, blockad, tagande av nyckelterräng med flera. Dessa metoder syftar till att skapa egna förutsättningar och utmärks av positiva målsättningar. Det vill säga att på något sätt avsevärt påverka motståndaren genom ett aktivt uppträdande (Vego, 1999, s. 147–179).

Metoder för *bestridande* är ett defensivt agerande eller förhållningssätt (negativ målsättning). Där strävar aktörens aktioner efter att motverka eller försvåra för motståndaren att uppnå sina målsättningar genom *fleet-in-beeing*, mindre motattacker, motverkande av blockad, strategisk spridning, kustförsvaret med mera (Vego, 1999, s. 206–223).

Metoder för *utövande* av sjökontroll är till exempel kustförsvarsoperationer, sjöfartskrig, maktprojicering, sjöfartsskydd eller skydd av arméns flank. Dessa indikeras genom en aktiv krigföring som vidmakthåller eller förstärker en fördelaktig situation där motståndaren hålls så passiv som möjligt (Vego, 1999, s. 184–202, 225–287).

Sjökrigföring i kustnära miljö

Kustnära krigföring kännetecknas enligt Vego (1999) av metoder och aktiviteter som tar hänsyn till kustbandets specifika geografiska förutsättningar. Dessa sker i samverkan med mark- och luftstridskrafter eller specialförband av enheter specialiserade på den unika och relevanta miljön. Nedan redogörs indikatorer som huvudsakligen använts för att studera sjökrigföringen och

dess påverkan på sjökontroll. Däremot begränsas inte läsning av det empiriska materialet till dessa utan en kvalitativ bedömning av händelser sker för att värdera hur de stämmer överens med kustnära krigföring.

- Attack mot eller beslagtalande av sjöstridskrafter, fasta installationer, handelssjöfart med sjöstridsenheter, drönare¹ eller specialförband.
- Avregling genom sjöminering eller etablering av *maritime exclusion zone* (MEZ).
- Besättning och gruppering av nyckelterräng, baser eller basområden.
- Blockering, hindrande eller försvårande för sjötransporter i syfte att störa eller hindra försörjning till sjöss och i kustbandet.
- Sjöfartsskyddsoperation och etablering av inre sjöfartsleder (inklusive sjötrafikledning).
- Sjöminkrig.
- Sjöövervakning och patrullering av havsområden (inklusive övningsmoment).
- Skydd av landstigningsområden och nyckelterräng.
- Understödjande av markstridskrafter.

Material

Empiriskt källmaterial utgörs av *Institute for the Study of War* (ISW)² dagliga uppdateringar och bedömningar av konflikten. ISW:s dagliga rapport och bedömning utgör ett 10–20 sidor långt dokument innehållandes händelseuppdatering av det senaste dygnets ryska och ukrainska aktiviteter, förändringar i terrängkontroll, truppförflyttningar, politiska kommentarer med mera. I vissa fall förekommer även bedömning av händelseutvecklingen. Av cirka 700 dokument (två års dagliga rapporter) innehåller ett hundratal beskrivningar av utvecklingen i Svarta havet. Hänvisning till ISW:s rapportering sker för respektive års sammanställda underlag. I de fall tidpunkten för en händelse anses vara av särskild vikt förekommer datering för att öka refereringsnoggrannheten. ISW kompletteras av rapporter från andra tankesmedjor (exempelvis

---

¹ Obemannade flygande- (UAV), ytgående- (USV) och undervattensfarkoster (UUV)

² *Russian Offensive Campaign Assessment* samt *Ukraine Conflict Updates* (<https://www.understandingwar.org>)

Atlantic Council) men även nyhetsrapportering för att skapa en bred och tillräckligt trovärdig bild. Författaren har full respekt för att det är svårt att ta hänsyn till hela händelseförloppet då en del information är belagd med sekretess och en del utgörs av saker som helt enkelt inte är känt. När det gäller aktuella konflikter är ett oberoende empiriskt underlag svårt att säkerställa och därför består empirin främst av skrivet material från västorienterade sekundärkällor. Då fallet rör en konflikt mot en traditionell västlig antagonist, Ryssland, så beaktas utmaningarna avseende oberoende och tendens genom ett kritiskt förhållningssätt i analysen såväl som triangulering där stöd söks för händelseinformation i flera av varandra oberoende källor (Esaiasson *et al.*, 2017, s. 292). Författaren medger att de huvudsakliga källorna medvetet kan tona ned de ryska framgångarna alternativt beskriva händelser ur ett västligt perspektiv och att en ökad mängd ryska källor möjligen bidragit till en mer nyanserad bild av orsak och bakgrund. Uppsatsens omfång medför att det är svårt att tidsmässigt finna, säkerställa och översätta helt oberoende primärkällor, varför den objektiva analysen av empirin sker med beaktande av en västlig tendens.

Datansamlingen genomförs som en kvalitativ innehållsanalys med ett kvantitativt inslag. Syftet är att genom noggrann läsning av dagsrapporterna finna indikatorer på olika former av kustnära sjökrigföring (Bergström & Boréus, 2012, s. 50–58; Esaiasson *et al.*, 2017, s. 198, 211). Det empiriska underlaget undersöks genom sökning av nyckelbegrepp så som *navy*, *naval*, *Black sea*, *Black Sea Fleet*, *drone*, där nyckelhändelser extraheras, sammanställs och kodas utifrån operationaliseringens värdeord. Datansamlingsstrukturen liknar en kvantitativ innehållsanalys när det gäller kodschema och kategorisering av data men syftet är inte att kvantifiera enstaka företeelser utan snarare skapa en grovkategorisering för att kunna genomföra en systematisk och kvalitativ beskrivning av innehållet. *Figur 2* visar en förenklad kvantifierad och kategoriserad bild av det empiriska underlaget. Att räkna frekvens, förekomst eller frånvaro av olika indikatorer kan användas som stöd i förklaringen för vilken typ av sjökontroll som råder men kan inte ensamt leda till en slutsats (Bergström & Boréus, 2012, s. 50, 58, 87; Esaiasson *et al.*, 2017, s. 200). Den manuella analysen möjliggör tolkning av explicita ord och meningar som är indikatorer enligt operationaliseringen. Data tolkas av författaren men tillsammans med bakomliggande kodning säkerställs balansen mellan anpassningsförmåga och

undersökningsstringens (Yin, 2007, s. 85). *Figurerna 3–5* visar kartbilder över Svarta havet där respektive aktörs nivå av sjökontroll visualiseras genom Ryssland i rött och Ukraina i grönt.

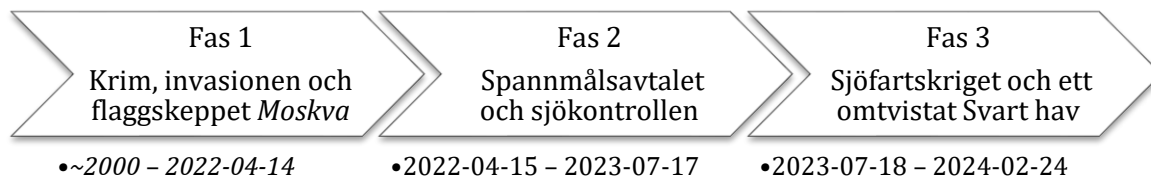
Validitet, generaliserbarhet och reliabilitet

En teoretisk svaghet i denna uppsats validitet är möjliga variationer av den oberoende variabeln. Det empiriska underlaget är brett och hanteras genom att begreppsapparaten utvecklas med hjälp av författarens förståelse för området. Operationaliseringen blir då så precis som möjligt samtidigt som begreppsapparaten kvarhålls relativt nära Corbetts och Vegos teoretiska definitioner. Måhända medför detta en låg abstraktionsnivå men det är i linje med uppsatsens frågeställning och omfång och kan i stället, likt Esaiasson et. al. (2017, s. 60–64) beskrivning bidra till en kumulativ utveckling av begreppsapparaten om sjökrigsteori. Tillsammans med den kronologiska analysen och att datainsamlingen bedrivs med både kvalitativa och kvantitativa element anses reproducering av uppsatsen vara möjlig (Yin, 2007, s. 59; Bergström & Boréus, 2012, s. 89; Powner, 2014, s. 171). Fallstudien behandlar en specifik kontext under en given tidsperiod vilket begränsar dess generaliserbarhet. Författaren kompenserar för detta genom att tydliggöra begreppsapparaten och de bakomliggande teorierna samt genom tydliga kontextuella avgränsningar. Kritik kan ventileras mot en bristande generaliserbarhet gentemot större populationer men en kontextuell generalisering är möjligtvis enklare att göra vilket kan vara intressant för svenska sjöstridskrafter (Yin, 2007, s. 52–53; Esaiasson *et al.*, 2017, s. 154). I och med att offentligt tillgängliga textkällor använts som empiriskt material har inga särskilda forskningsetiska överväganden behövts göras.

Analys och resultat

Sjökontrollens växelverkan i Svarta havet delas in i tre huvudsakliga faser. Fasindelningen syftar till att illustrera vissa särdrag i händelseutvecklingen med hänsyn till rysk och ukrainsk etablerande, utövande och bestridande av sjökontroll. Sjökontrollen är inte låst till en enskild fas, utan krigets dynamik återspeglas i fasindelningen. Den inledande fasen sträcker sig från tidigt 2000-tal och berör händelser före invasionen 24 februari 2022 fram till och med att fartyget *Moskva* sänktes. Den andra fasen tar vid efter *Moskva* och sträcker sig fram till sommaren 2023. Den tredje och sista fasen sträcker sig från sommaren 2023 fram till den 24 februari 2024, två

år efter invasionen. De redovisade händelserna i respektive fas ger inte en allomfattande bild av händelseförloppet då det under en samtida konflikt kan vara svårt att få en fullständig bild av alla aktörers samtliga aktioner. Förekomster av olika aktiviteter syftar snarare till att skapa en kontextuell förståelse för sjökontrollens växelverkan. Avslutningsvis i detta avsnitt presenteras resultat och slutsatser från analysen.

Figur 1 – Fasindelning

Rysk och ukrainsk förmågesammansättning

Ryssland har under de senaste tjugo åren utvecklat och utvidgat sin marina förmåga i Svarta havsregionen. Den ryska Svarta havsmarinen (SVHM) har kompletterats med nya fregatter och ubåtar och kan med sjö- och luftmålsrobotsystem slå mot mål i hela Svarta havet (Ruslan, 2018). Under 2021 och tidigt 2022 skedde en styrketillväxt från både Kaspiska flottillen och Östersjömarinen med landstigningsfartyg, ubåtar och minröjningsfartyg vilka stationerades i Svarta havet och Azovska sjön (ISW, 2022a). Efter invasionen infördes även beslagtagna ukrainska fartyg i SVHM. Under kriget har flertalet kvalificerade sjöstridsenheter blivit skadade eller sänkta av ukrainska attacker, inkluderandes tre Admiral Grigorovishfregatter och samtliga Ropucha³. Rysk utveckling av nya vapensystem har inte upphört i och med kriget, utan rysk industri fortsätter bygga fartyg och utveckling av drönarsystem har påbörjats (möjligtvis från exploatering av ukrainska drönare) (ISW, 2022a; Sutton, 2024).

Ukrainas militära uppbyggnad efter annekteringen av Krim fokuserade kring markstridsförmåga trots att det förelåg risk för ryska landstigningsoperationer och blockad mot handelssjöfarten (Zagorodnyuk, 2021, 2022). Det var först under 2021 och under inledningen av 2022 som bilaterala avtal tecknades vilka möjliggjorde fartygsbyggnationer, leverans av

---

³ Landstigningsfartyg

vapensystem inklusive patrullfartyg och två engelska minröjningsfartyg (minröjningsfartygen släpptes inte genom Bosporen på grund av Montreauxfördraget⁴) (ISW, 2022a; Shapps, 2024).

Fas 1: Krim, invasionen och flaggskeppet *Moskva*

Svarta havet och Azovska sjön har länge varit viktiga för de angränsande kuststaternas import och export. Under de senaste tjugo åren har sund, öar och annan nyckelterräng på olika sätt varit omtvistade i Svarta havsregionen. Kertsundet som angränsar Ryssland och ukrainska Krim har vid flera tillfällen varit omstritt (Murphy, 2003) och kontrollen över Ormön (*Zmiinyi Island*) har skiftat under 2000-talet där gränserna tydliggjordes till Ukrainas favör så sent som 2009.⁵ Under 2014 annekterades Krim och Ryssland kunde beslagta en stor del av de ukrainska sjöstridskrafterna (Miller, 2014). Annekteringen möjliggjorde en framskjuten närvaro i Sevastopol, där SVHM kunde basera huvuddelen av sina sjöstridskrafter. Successivt utökades rysk sjöövervakning, patrullering och övningsverksamhet vilket övergick till invasionen av Ukraina den 24 februari 2022. Rysslands sjöstridskrafter användes främst för att understödja den ryska armén men även för att med olika medel påverka ukrainsk sjöburen import och export, särskilt den betydelsefulla spannmålsexporten. Under de inledande månaderna genomförde Ukraina mestadels olika former av försvarsåtgärder med kvarvarande sjöstridskrafter. Enstaka offensiva aktioner var lyckosamma, exempelvis sänkandet av det ryska flaggskeppet *Moskva*⁶ stack ut som en ukrainsk fjäder i hatten (ISW, 2022b).

Ryska förberedelser - etablerande och utövande av sjökontroll

Ryssland visade vilja att i ett förberedande skede besätta nyckelterräng för att kunna etablera lokal sjökontroll. I oktober 2003 byggde Ryssland en fördämningskonstruktion vilken förband den ryska kusten med ön Tuzla i Kertsundet och i november 2019 utrustade Ryssland beslagtagna ukrainska oljeriggar i nordvästra Svarta havet med radar- och signalspaningsutrustning (Murphy, 2003). Ett tidigt etablerande i den kanaliserande terrängen i Kertsundet påverkade

---

⁴ 1936 Convention regarding the regime of the straits (<https://cil.nus.edu.sg/wp-content/uploads/2019/02/1936-Convention-Regarding-the-Regime-of-the-Straits.pdf>)

⁵ International Court of Justice, Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine) (<https://icj-cij.org/sites/default/files/case-related/132/132-20090203-JUD-01-00-EN.pdf>)

⁶ 2022-04-14

civil och militär sjöfart till och från Azovska sjön. Detta innebar inte en absolut sjökontroll, Ukraina hade fortsatt rörelsefrihet men sjökontrollen var under denna period permanent då Ukrainas sjö- eller markstridskrafter saknade förmåga att förändra situationen. Med lokal sjökontroll över Kertsundet kunde Ryssland under 2018 utan påverkan störa ukrainska fartygsrörelser till hamnar i Azovska sjön och i november 2018 blockerade Ryssland passage genom Kertsundet för ukrainska örlogsfartyg (Dickinson, 2021).

Annekteringen av Krim 2014 påverkade etablerandet av sjökontroll i Svarta havet. Nyckelternäng säkerställdes i form av nya basområden då marinbasen i Sevastopol togs över i sin helhet liksom en närliggande flygbas. Ryssland kunde beslagta eller förstöra majoriteten av Ukrainas sjöstridskrafter (Miller, 2014). Även om det inte skedde genom ett traditionellt sjöslag där sjöstridskrafterna slogs ut, så innebar annekteringen av Krim detsamma för Ukraina. Avgörandet och det framskjutna utgångsläget möjliggjorde ett generellt etablerande av sjökontroll som både var absolut och permanent. År 2014 talade inget för att Ukraina kunde påverka rysk sjökontroll. Första veckorna efter invasionen fortsatte Ryssland att etablera sjökontroll genom att sträva efter ett avgörande och de fartyg som inte slogs ut kunde i stället beslagtas.

De tillfälliga avlysningarna av havsområden i Svarta havet och Azovska sjön i december 2021, januari och februari 2022 tydde på en rysk strävan att blockera ukrainsk sjötrafik, även om de inte formellt följde San Remo-manualens⁷ definitioner. Dessa avlysningar genomfördes enligt Ryssland för att kunna bedriva övningsverksamhet (ISW, 2022a). I anslutning till invasionen fortsatte avlysningarna men då med anledning av ”anti-terrorist operationer” och det var under denna period (februari till april 2022) som civila fartyg blev attackerade av ryska sjöstridskrafter (Pedrozo, 2023a, 2023b). Rysk blockad kunde i de fall den syftade till att avregla eller neutralisera kvarvarande ukrainska sjöstridskrafter (örlogsblockad) bidra till etablerandet av sjökontroll men i de fall civila fartyg attackerades var det mer ett bevis på att ryska sjöstridskrafter utövade lokal och absolut sjökontroll. Efter invasionen blockerades ukrainska hamnar, syftet var troligen en total handelsblockad och att stänga ned en av Ukrainas ekonomiska livlinor: spannmålsexporten. Detta bidrog till fortsatt utövande av sjökontroll.

---

⁷ San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea, 1994, § 93–108

Från 2019 och fram till invasionen 24 februari 2022 ökade rysk sjöövervakning, patrullering och övningsverksamhet i syfte att utöva sjökontroll (Clark, 2021). Amfibielandstigningsfartyg genomförde övningar, sjöstridsfartyg genomförde artilleri- och robotskjutningar och kustförsvarsövningar genomfördes i basområden. Innan invasionen tjänstgjorde övningsverksamheten som en västerländsk indikator på rysk mobilisering och krigsförberedelse men det var först dagarna innan och efter invasionen som den utgjorde ett bevis på rysk etablering och ryskt utövande av sjökontroll. Strax före och första månaden efter invasionen var ryska landstigningsfartyg lastade och positionerade för att genomföra landstigningsoperationer mot Odessa men av oklara anledningar genomfördes inte dessa operationer (ISW, 2022b). Däremot utgjorde en konstant närvaro av landstigningsfartyg ett bestridande av ukrainsk sjökontroll då Ukrainas kustförsvar behövde avdela kustförsvarsresurser över tid med anledning av landstigningsrisken. Rysk sjökontroll var beroende av omfattningen av sjöstridskrafternas verksamhet och utövan- det skedde både lokalt och generellt men oftast tillfälligt i tid och begränsat i nivå.

Ukrainskt bestridande och ett ögonblick av lycka

Ukrainas situation i Svarta havet under perioden före ryska annekteringen av Krim präglades av möjligheter att säkra nyckelterräng, främst i nordvästra Svarta havet samt Azovska sjön. Ormöns angränsande vattenområden tillföll Ukraina 2009 och viktig infrastruktur etablerades (exempelvis *Boyko Towers* 2010 och 2012). Dessa positioner medgav, förutom utökad exploatering av naturresurser, utökade räckvidder för spaningssystem och framskjutna logistikpunkter. Detta gav Ukraina förutsättningar att vid behov kunna etablera lokal sjökontroll.

Förutsättningarna för sjökontroll tillintetgjordes när Krim och marinbasen i Sevastopol annekterades och Ukraina förlorade majoriteten av sina sjöstridskrafter. De enheter som fanns kvar försökte i så stor utsträckning som möjligt bestrida rysk sjökontroll genom att utgöra en *fleet-in-beeing*, antingen genom att patrullera eget territorialhav och vid behov möta ryska sjöstridskrafter eller samöva med andra nationer (ISW, 2022a).

I februari 2022, när rysk invasion åtminstone för Ukraina verkade sannolik, fokuserades majoriteten av aktiviteterna kring att bestrida rysk sjökontroll och då främst ryska landstigningsoperationer. Bestridandet skedde genom sjöminering och andra försvarsåtgärder i land men även genom att sänka egna sjöstridsenheter för att undvika ytterligare ryska övertaganden. Bland

annat förstördes Ukrainas mest avancerade sjöstridsfartyg, Krivak III-fregatten *Hetman Sahaidachny*⁸ (Goncharenko, 2022; ISW, 2022b). Ukrainas vilja att försvara marin nyckelterräng illustrerades bra genom det berömda citatet “*Russian warship, go f*** yourself*” från ukrainsk militär när *Moskva* hotar att anfälla Ormön (Dickinsson, 2023c).

I mars, april och maj 2022 lyckades Ukraina med enstaka mindre motattacker, främst med drönare och sjömålsrobot mot både rysk infrastruktur och sjöstridskrafter. Kryssaren *Moskva* sänktes av ukrainska sjömålsrobotar avfytrade från kustrobotsystem (möjligtvis kombinerat med drönare). Detta kom att bli en vändpunkt till fördel för ukrainskt bestridande av rysk sjökontroll (ISW, 2022b).

Fas 2: Spannmålsavtalet och sjökontrollen

Den andra fasen täcker perioden från sänkandet av *Moskva* och fram till sommaren 2023. Under denna period präglades ukrainska sjöstridsaktioner av enstaka anfall med kryssningsrobot, specialförband och drönare primärt mot rysk militär infrastruktur, många gånger med taktisk framgång. Ryska sjöstridskrafter fortsatte med ett aktivt uppträdande men opererade längre ut från det ukrainska kustbandet än tidigare, möjligtvis på grund av risken för robotbekämpning likt den som sänkte *Moskva* (ISW, 2023c). Trots avståndet från kusten kunde de ryska sjöstridskrafterna fortsätta verka mot markmål inne i Ukraina, bland annat med fartyg bestyckade med kryssningsroboten Kalibr. Rysslands belägring av Ormön sydväst om Odessa upphörde i slutet av juni 2022. Enligt västerländska källor upphörde den ryska kontrollen på grund av ett ukrainskt militärt återtagande men enligt ryska försvarsministeriets X-konto berodde det på rysk välvilja för att inte störa internationell handel (*Ministry of Defense of the Russian Federation*, 2022). I juli 2022 slöt Ryssland och Ukraina ett 120 dagar långt avtal (BSGI)⁹ för att säkerställa sjötransporter av spannmål, gödningsmedel och ammoniak från ukrainska hamnar. Detta avtal förlängdes vid upprepade tillfällen tills Ryssland beslutade att lämna avtalet i juli 2023.

---

⁸ 2022-03-03

⁹ The Black Sea Grain Initiative (www.un.org/sites/un2.un.org/files/black_sea_grain_initiative_full_text.pdf).

Ryskt etablerande, utövande men också ett nödvändigt bestridande

Ryska sjöstridskrafter genomförde under denna period ett fåtal lyckade attacker mot kvarvarande ukrainska enheter till sjöss och mot marina basområden, vilket innebar att Ryssland fortfarande strävade efter etablerande av generell sjökontroll genom avgörande attacker och luftöverlägsenhet i den marina domänen.

Under sommaren 2022 strävade Ryssland att stärka sina positioner i nordvästra Svarta havet genom att gruppera kustförvarssystem och säkra nyckelpositioner vid Kinburn Spit och vid Ormön. Även marinbasen i Novorossiysk förstärktes med kustförvarsinstallationer under vintern 2022 (ISW, 2022b). Ett år efter invasionen meddelade ryska myndigheter att de avsåg att anlägga en ny marinbas i Mariupol där delar av SVHM kunde stationeras vid behov (ISW, 2023b). Ryssland fortsatte etablera sjökontroll men förstärkningar och kustförvarsoperationer tydde på ett behov av att bestrida ukrainska framsteg snarare än att försöka utöva egen sjökontroll.

Ryssland skrev under BSGI (och förlängde det vid flera tillfällen) men passade samtidigt på att använda avtalet som påtryckningsmedel. Trots BSGI så genomfördes framskjuten sjöminering och ryska attacker mot hamninfrastruktur direkt kopplad till ukrainsk spannmålsexport (Tondo, 2022). Ryssland försökte utöva en generell sjökontroll genom handelsblockad och sjöfartskrig i Svarta havet. De upprepade tillfällen som ryska fartygssystem understödde markstridskrafter och skyddade arméns flank genom kryssningsrobotanfall stödjer slutsatsen om ett Ryssland som utövade en generell, om än begränsad och tillfällig sjökontroll (ISW, 2023c).

Den ryska förflyttningen och ombaseringen av sjöstridskrafter från Sevastopol till Feodosija och Novorossiysk tolkades olika. Västerländska rapporter och media beskrev en rysk flykt från ukrainska sjömålsrobotar och drönare medan det ryska perspektivet snarare handlade om en strategisk spridning och *fleet-in-being* vilken bestred ukrainska nålsticksattacker.

Ukrainskt bestridande och taktisk framgång

Efter *Moskva* vädrade ukrainska sjöstridskrafter framgång och lyckades återta den strategiskt viktiga Ormön i juni 2022 (ISW, 2022b). Detta var ett av få tillfällen Ukraina lyckades etablera lokal sjökontroll efter den ryska invasionen. Från sommaren 2022 till sommaren 2023 fortsatte Ukraina genomföra flertalet mindre motattacker, företrädesvis med robot- och drönarsystem,

där majoriteten riktades mot rysk infrastruktur. En rysk drönarfabrik attackerades på Krim i september 2022, Kertjbron skadades allvarligt månaden senare och marinbasen i Sevastopol utsattes för flertalet attacker. Attacken den 16 juni 2023 användes som bidragande orsak för Ryssland att dra sig ur BSGI (ISW, 2022b). I slutet av 2022 och början av 2023 attackerades även hamnområden i Sochi och i Novorossiysk vilket visade en ökad räckvidd för ukrainska attacker. Under samma period genomfördes ett fåtal attacker mot sjöstridskrafter, bland annat sänktes en bogserbåt i närheten av Ormön, fregatten *Admiral Makarov* och ett minröjningsfartyg skadades lindrigt i attacken mot Sevastopol i september och två signalspaningsfartyg attackerades till sjöss av ukrainska drönare under våren 2023 (ISW, 2022b, 2023c). Trots lyckade nålsticksattacker är det osannolikt att Ukraina under detta skede strävade efter att etablera sjökontroll mot ett till numerären starkare Ryssland. Snarare försökte de generellt bestrida ryskt etablerande och utövande av sjökontroll, från Odessa, via Krim till Novorossiysk. Genom att implementera utländska luftvärnssystem i ukrainsk kustförsvarsorganisation utvecklades förmågan att bestrida rysk maktprojicering mot markmål.

Fas 3: Sjöfartskriget och ett omtvistat Svart hav

Från sommaren 2023 fram till tvåårsdagen av invasionen var ukrainska taktiska aktioner framgångsrika, främst på grund av ett utvecklat drönarkoncept tillsammans med kryssningsrobotar. Rysk infrastruktur och flera fartyg slogs ut genom ukrainska attacker och i slutet av 2023 bedömdes fartygsförlusterna i SVHM uppgå till 20–30 procent av det totala fartygsbeståndet (ISW, 2023a). Rysslands sjöstridskrafter fortsatte att operera längre och längre från ukrainskt kustband och utgick oftare från basområdet i Novorossiysk i stället för Sevastopol. Trots detta attackerades de vid flertalet tillfällen både i basområden såväl som fritt till sjöss. Under denna period blev båda parternas sjöminkrig mer publikt då civila fartyg skadades av *sannolika* mindetonationer.¹⁰ I juli 2023 avbröts BSGI mellan Ryssland och Ukraina och i stället skapades en korridor genom Natoländerna Rumänien och Bulgarien där Ukrainsk export kunde färdas med minskad risk för rysk påverkan (ISW, 2023c).

---

¹⁰ Sjöminans natur gör att det är svårt att bevisa i efterhand om det var en sjömina eller något annat vapensystem samt vem som fällt minsystemet.

Ryskt sjöfartskrig

Ryssland fortsatte att utöva sjökontroll genom maktprojicering genom de gemensamma operationer mellan mark-, flyg- och sjöstridskrafter som attackerade markmål i Ukraina. Detta utövande av generell sjökontroll understödde markstridskrafterna men utgjorde även en aktivitet för att vidmakthålla blockaden mot ukrainsk spannmålsexport då flertalet attacker riktade sig mot spannmålsinfrastruktur i Odessaregionen (ISW, 2023c).

I anslutning till att Ryssland lämnade BGSi meddelade de att all sjöfart till och från ukrainska hamnar var att betrakta som militära mål och den tidigare handelsblockaden övergick till ett regelrätt sjöfartskrig. Ryssland utövade en generell men utmanad sjökontroll i hela Svarta havsregionen. Kertjsundet stängdes i augusti 2023 för i princip all sjöfart (exklusive rysk) och under hösten 2023 genomfördes operationer mot civil handelssjöfart som antyddes stödja Ukraina, både bordningsoperationer och regelrätta attacker som hindrade fartyg från att anlöpa eller lämna ukrainska hamnar (ISW, 2023c). Utmaningen för Ryssland var balansen mellan handelsblockad och ett sjöfartskrig då ett generellt utövande av sjökontroll ledde till en ökad risk för incidenter mot neutrala handelsfartyg. En del i ett ryskt lokalt och tillfälligt utövande av sjökontroll kan ha varit att försöka avskräcka fartyg från att transitera genom norra Svarta havet. Att skapa en allmänt osäker miljö i stället för att direkt hindra fartyg genom närblockad eller sjöfartskrig var mindre riskfyllt med hänsyn till ukrainska vapen- och sensorräckvidder.

Det ryska utövandet av sjökontroll minskade sannolikt på grund av ett ökat behov av försvar och undvikande av bekämpning. Från sommaren 2023 genomfördes aktiviteter som visade ryskt bestridande av sjökontroll med negativa målsättningar snarare än offensiva taktiska aktioner. I anslutning till attackerna mot Sevastopol under sommaren 2023 genomförde Ryssland strategisk spridning av sina sjöstridskrafter från Sevastopol till Novorossiysk. Detta utgjorde inte ett permanent tillbakadragande utan på grund av logistikförsörjning och reparationsförmågan kvarstod marinbasen i Sevastopol som en nyckelposition. De Kalibr-bärande enheterna observerades sällan förtöjda, snarare användes basen för mindre kvalificerade enheter (Dickinsson, 2023c; ISW, 2023c). Under hösten 2023 observerades en skiftande trend i rysk rapportering av händelser i Svarta havsregionen. Kustförsvar och bestridande av sjökontroll utgjorde en större del av kommunikationen utåt, bland annat nämndes tillfällen då

kustförsvarssystem, inklusive sjöstridskrafter, hindrade eller förnekade ukrainska drönar- eller robotattacker mot fartyg eller fast infrastruktur (ISW, 2023c).

Ukrainska motattacker

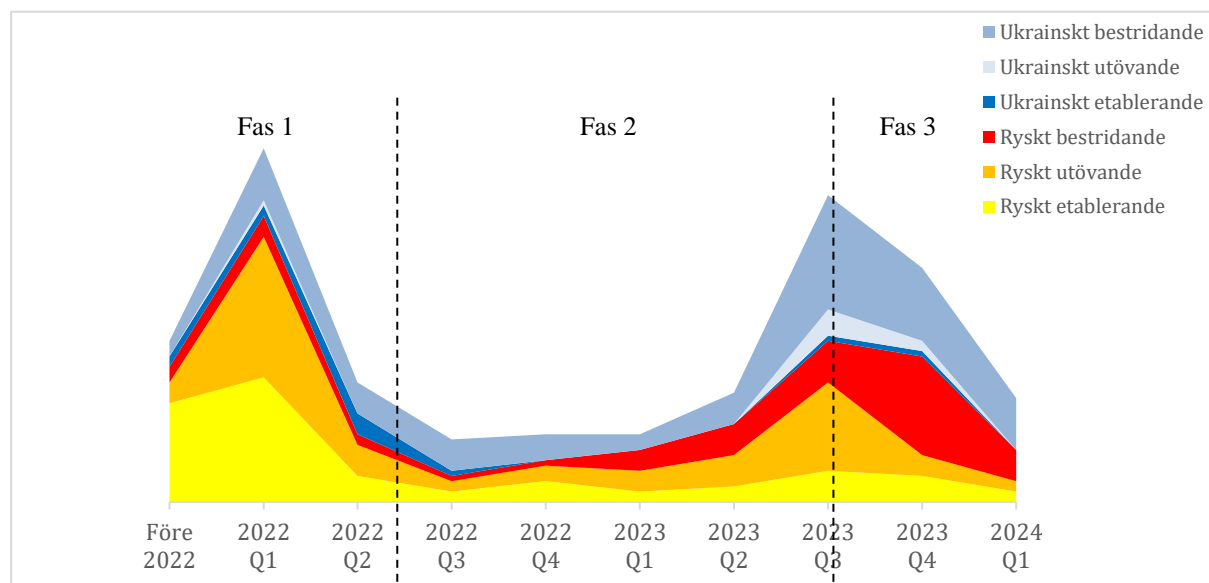
Under augusti och september 2023 genomfördes flertalet drönattacker mot rysk sjöfart som en direkt motreaktion på ryskt utövande av sjökontroll. De initiala attackerna var inte framgångsrika men visade på en ukrainsk intention och förmåga att utöva åtminstone tillfällig och lokal sjökontroll genom att störa och hindra rysk civil och militär sjöfart långt ut i Svarta havet (ISW, 2023c). Ukraina etablerade lokal sjökontroll, om än utmanad, i nordvästra Svarta havet genom att de återtog *Boyko Towers* och framgångsrikt försvarade Ormön (*The Guardian*, 2023). Denna lokala sjökontroll möjliggjorde upprättande av en transitkorridor från ukrainska hamnar via rumänskt och bulgariskt territorialvatten till Bosporen. Korridoren användes av ett hundratal fartyg under hösten 2023 vilket motverkade den ryska blockaden och effekten av den samt bestred rysk sjökontroll (Dickinsson, 2023a; ISW, 2023c).

Förutom enstaka aktioner som tydde på etablerande och utövande av sjökontroll präglades perioden mellan sommaren 2023 och februari 2024 av ett ukrainskt bestridande i hela Svarta havet. Ukrainas drönar- och långräckviddiga robotförmåga användes för att slå mot sjöstridskrafter till sjöss och i hamn, mot hamninfrastruktur och logistikpunkter. Under hösten 2023 och tidig vår 2024 attackerades bas- och varvsområden i Novorossiysk, Sevastopol, Kertj och Feodosija med avsevärda skador som följd, där även en Kiloubåt, en korvett och två landstigningsfartyg skadades (ISW, 2023c, 2024b). Ukrainska attacker riktade sig mot Krims logistiska sårbarhet, Kertjbron attackerades och fortsatta drönarattacker riktades mot järnväg, oljeinfrastruktur och varvsindustrin på Krim vilket direkt och indirekt motverkade Rysslands förmåga att etablera sjökontroll (Dickinsson, 2023b; ISW, 2023c). Genom gemensamma operationer mellan sjö- och luftstridskrafter och specialförband genomfördes ytterligare attacker mot nyckelinstallationer så som kustförsvarsanläggningar, luftförsvarsanläggningar och flygfält (ISW, 2023c). Att slå mot flygfält och att skjuta ned ryska flygplan bidrog till ett bestridande av rysk sjökontroll då Ryssland fick svårare att inneha luftherravälde vilket var en förutsättning för lokal eller generell sjökontroll (ISW, 2024b).

Marinbaser och nyckelpositioner i kustbandet var av yttersta vikt för båda parter sjökontroll och Ukrainas attacker mot ryska positioner var ett led i att förneka möjligheten till framskjuten sjökontroll. Även till sjöss lyckades Ukraina bestrida rysk sjökontroll genom attacker mot kvalificerade sjöstridskrafter. Två Ropucha attackerades i augusti respektive september och ytterligare patrullfartyg och korvetter utsattes för dröner- och sjömålsattacker på flera platser under hösten och vintern 2023–2024 (ISW, 2023c, 2024b). Antalet lyckade attacker var så många att sjökontrollen bestreds generellt i hela Svarta havet då ryska sjöstridskrafter inte längre hade rörelsefrihet utan en hög risktagning.

Resultat och slutsatser

Hur har sjökontrollen växlat i Svarta havet de senaste två åren?

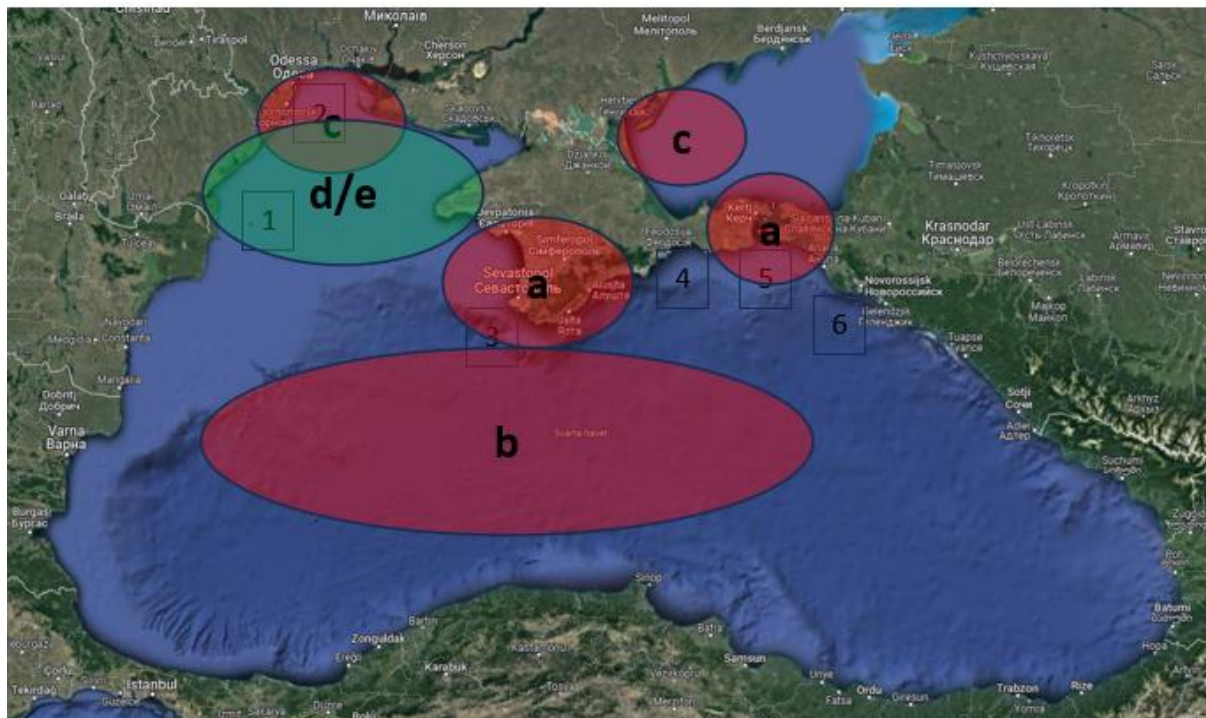

Figur 2 – Indikatorer på sjökontroll i Svarta havet

Gränsen mellan att etablera, bestrida respektive utöva sjökontroll är inte knivskarp. Inledningsvis var det en betoning på ryskt etablerande och utövande med minimala ukrainska motåtgärder. Andra kvartalet 2022 till andra kvartalet 2023 präglades av ställningskrig mellan

sjöstridskrafterna för att under sommaren 2023 och framåt övergå till ett scenario där två aktörer i större utsträckning bestrider sjökontroll i Svarta havet.

Fas 1: Krigsförberedelser och -förutsättningar

Figur 3 – Sjökontroll under fas 1

1. Ormön, 2. Odessa, 3. Sevastopol, 4. Feodosija, 5. Kertsjundet och 6. Novorossijsk

a) Etablerande (lokalt, permanent, absolut)

d) Etablerande (lokalt, permanent)

b) Utövande (generellt, begränsat, tillfälligt)

e) Bestridande (lokalt)

c) Utövande (lokalt)

Rysslands tidiga förberedelser genom annektering av Krim och beslagtagande av ukrainska sjöstridskrafter före krigsutbrottet ledde till etablering av lokal sjökontroll i norra Svarta havet och Azovska sjön. Denna sjökontroll var permanent då det saknades trovärdiga motståndare i närområdet.

När invasionen fullbordades kunde Ryssland utöva en generell sjökontroll, primärt i anslutning till ukrainska kusten. Även om ukrainska sjöstridskrafter var uttraderade innebar de uteblivna landstigningsoperationerna att ukrainska kustområden inte kunde kontrolleras vilket ledde till förlust av ryskt momentum och möjlighet att i ett senare skede utöva sjökontroll. Detta påvisar vikten av att behålla initiativet för att vidmakthålla sjökontroll.

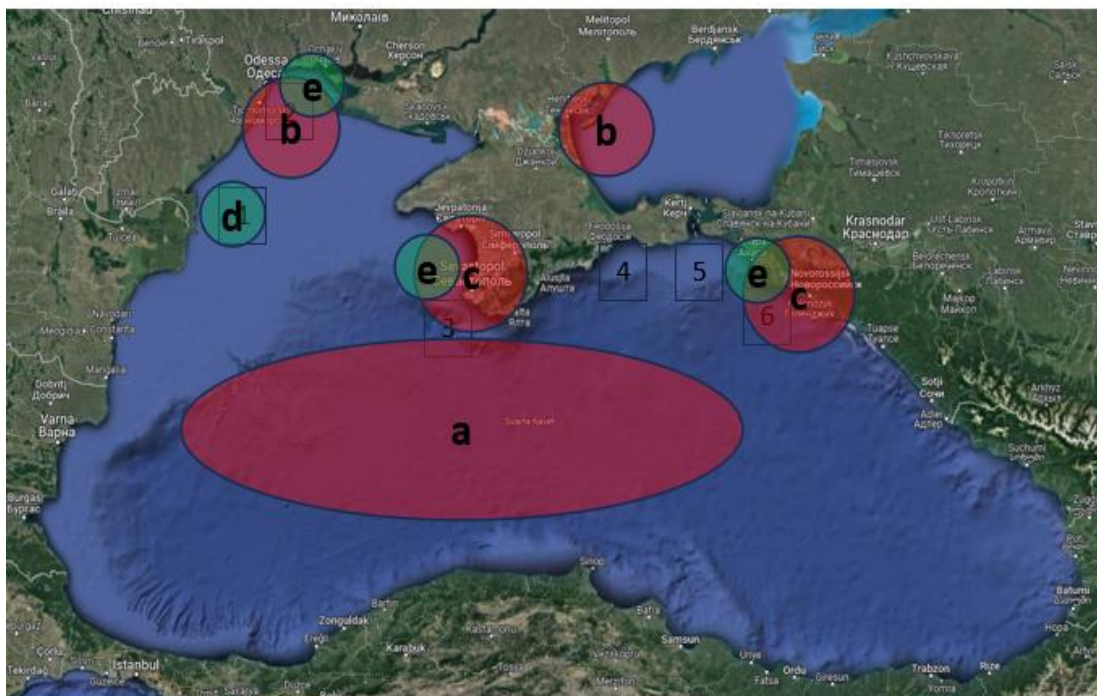
Ukraina led, från Krim fram till invasionen i februari, av stora förluster och saknade i princip det balanserade kustförsvaret som kunnat påverka händelseutvecklingen. Invasionen innebar paradoxalt en vändpunkt för Ukraina då ett passivt agerande inte längre var ett alternativ. Genom kustnära krigföring kunde Ukraina genomföra ett begränsat kustförsvaret och bestrida rysk sjökontroll, främst i nordvästra Svarta havet.

Varken Ryssland eller Ukraina använde system som var anpassade till den specifika kustmiljön och det går med få undantag inte att härleda anpassning av taktiska aktiviteter beroende på Svarta havets miljökaraktäristika. Detta kan visa hur miljöpåverkan har minskad betydelse i modern sjökrigsföring men det kan också bero på att det i Ukrainas fall saknades rätt förutsättningar och att ryska SVHM var specialiserad på utsjökrigsföring och saknade operativ och taktisk förståelse för sjökrigsföring i kustnära miljö.

Vego (2016, s. 25) konstaterar att sjökontroll inte existerar i fredstid men slutsatserna från den första fasen visar en tydlig rysk ambition att etablera sjökontroll inom en gråzonssituation och när tillfälle gavs utöva denna kontroll i flertalet riktningar.

Fas 2: Nya medel för att utmana kontroll

Aktörernas utökade drönarkrig var inte en ny revolutionerande taktik, snarare ett nytt medel för att genomföra taktiska drag, exempelvis avgörande slag, maktprojicering eller mindre motattacker. Motattacker syftade till att bestrida sjökontroll lokalt genom att de ständigt utgjorde ett reellt hot för sjöstridskrafterna, med fördel genom nya vapensystem där motmedlen inte hade samma räckvidd. Ryssland höll sina sjöstridskrafter rörliga vilket medförde färre attacker mot dem. Samtidigt var marinbasen i Sevastopol i riskområde över tid och de tvingades övergå till att bestrida ukrainska framsteg snarare än att utöva egen sjökontroll. När stödet från land uteblev och sjöstridskrafterna kraftsplittrades lyckades Ryssland inte dra fördel av den etablerade sjökontrollen utan kunde endast utöva begränsad sjökontroll i den mest kritiska nyckelströmen.

Figur 4 – Sjökontroll under fas 2

1. Ormön, 2. Odessa, 3. Sevastopol, 4. Feodosija, 5. Kertsundet och 6. Novorossiysk

a) Etablerande (lokalt, permanent, absolut)

d) Etablerande (lokalt)

b) Utövande (generellt, begränsat, tillfälligt)

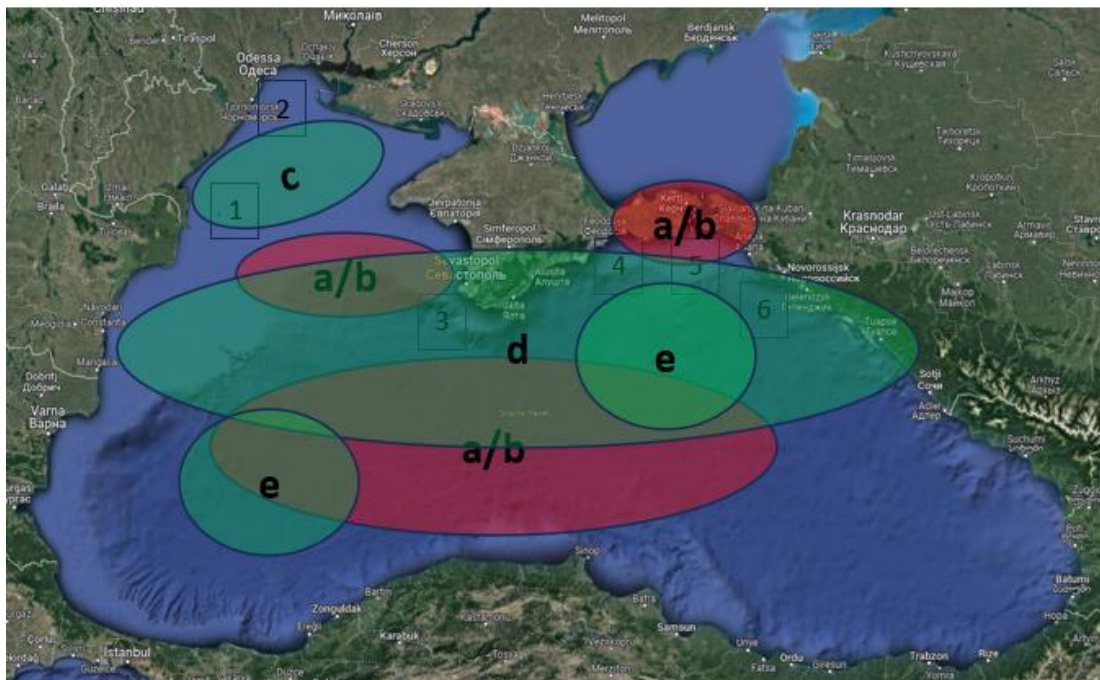
e) Bestridande (generellt)

c) Utövande (lokalt)

Att ligga före i duellen mellan medel och motmedel ökade initiativtagningsförmågan vilket var fördelaktigt för att etablera, bestrida eller utöva sjökontroll. Desto fler nålstickasattacker Ukraina genomförde desto mer utmanad blev den generella sjökontrollen i Svarta havet.

Fas 3: Omtvistat hav och illusioner från båda sidor

Ryska sjöstridskrafter blev avsevärt decimerade då flertalet kvalificerade sjöstridskrafter slogs ut. Ryssland hade trots detta kvar sin förmåga till markmålsbekämpning. Den tillfälliga ombeseringen till Novorossiysk innebar inte ett permanent tillbakadragande eller en flykt vilket var det ukrainska och västerländska narrativet (Dickinson, 2023a). Snarare genomförde SVHM en strategisk spridning i syfte att bestrida och minimera effekten av de ukrainska drönarframstegen. Denna medvetna spridning innebar en fortsatt kraftsplittring av ryska sjöstridskrafter vilket skapade svårigheter för att nå avgörande till sjöss och minskade därmed förmågan att utöva egen sjökontroll. Ukraina slog tillbaka med medel och metoder Ryssland inte förutsett eller hade tillräcklig förmåga att hantera.

Figur 5 – Sjökontroll under fas 3

1. Ormön, 2. Odessa, 3. Sevastopol, 4. Feodosija, 5. Kertjundet och 6. Novorossijsk

a) Utövande (generellt, utmanat)

c) Etablerande (lokalt)

b) Bestridande (lokalt)

d) Bestridande (generellt)

e) Utövande (lokalt, tillfälligt)

Ryssland störde ukrainsk spannmålsexport efter att BGSi upphört och de ekonomiska konsekvenserna var kännbara. Det är oklart om detta utövande av sjökontroll var tillräckligt för att tvinga fram Ukrainas sjöstridskrafter till ett avgörande. Fram till våren 2024 har rysk påverkan på sjöfarten inte heller varit avgörande för krigets utkomst. Ukraina kan i en större utsträckning än Sverige importera och exportera varor via land- och järnväg. Sannolikt skulle motsvarande påverkan på sjöfartsimport och -export få större konsekvenser för Sverige, därmed skulle Sveriges sjöstridskrafter tvingas ut tidigare och mer resolut för att motverka den negativa effekten.

Det ukrainska bestridandet med intensiva motattacker långt in på ryskt territorium kan tolkas som en strävan att utöva sjökontroll. Mindre motattacker syftar huvudsakligen enligt Corbett (2013, s. 204) till att jämna ut styrkeförhållanden, inte för att vinna sjökrig. Men om attackerna fortsätter så är skillnaden mellan upprepade mindre motattacker och avgörande slag genom utnötning snart uttraderad. Attackerna på SVHM var till viss del utnötande och varje rysk fartygsförlust innebar förändring i styrkeförhållandena men trettioprocentiga förluster var inte

tillräckligt för att anses vara ett avgörande slag. Ukrainas marinchef menade att huvudmålsättningen var att hindra ryska fartyg från att attackera Ukraina samt möjliggöra handelssjöfart i ukrainska hamnar (ISW, 2024a). Eftersom målsättningen med de taktiskt offensiva aktionerna avgör hur sjökontrollen kategoriseras kan den ukrainska marinchefens uttalande stärka argumentet att Ukrainas negativa målsättning innebar ett bestridande av sjökontroll snarare än utövande. Samtidigt hade ukrainska nålsticksattacker påverkan på den ryska arméns logistikförsörjning och de har under våren 2024 i princip slagit ut hela den ryska landstigningsförmågan. Nålsticksattacker utgjorde ett indirekt stöd till den ukrainska armén vilket var en form av utövande av sjökontroll.

Genom säkrandet av nyckelterräng och upprättandet av en maritim sjöfartskorridor etablerade Ukraina lokal, möjligtvis generell sjökontroll i den utsträckning att Svarta havet övergick från rysskontrollerat till att bli omtvistat. Den serie av nålsticksattacker med kombinerade vapensystem som genomfördes under 2023–2024 skapade förutsättningar för etablering av sjökontroll.

Avslutning

Varför förändrades sjökontrollen i Svarta havet och vem äger den idag?

Sjökontrollen har växlat mellan Ryssland och Ukraina och kan inte tillskrivas en enskild part. Före invasionen visade Ryssland en ambition att etablera och utöva generell sjökontroll och Ukraina saknade sjöstridskrafter att bestrida detta vilket möjliggjorde rysk dominans. Allteftersom kriget utvecklades till att handla om ukrainsk överlevnad kunde nyutvecklad eller externt tillförd teknologi användas till metoder för att bestrida kontroll, vilket överraskade de ryska sjöstridskrafterna. Att båda sidor led av betydande förluster och misslyckades med att ta och hålla initiativet ledde till att en ensidig sjökontroll övergick till ett omtvistat hav. Båda parterna kunde tillfälligt etablera lokal men utmanad sjökontroll vilken bestreds av motståndaren i den utsträckning resurserna tillät. Det svåraste och mest resurskrävande är inte att etablera eller bestrida sjökontroll utan att utöva den. I Svarta havet var Rysslands sjöstridskrafter alternativt strategiska målsättningar inte tillräckligt starka för att utöva en generell absolut kontroll och därför är sjökontrollen i Svarta havet omtvistad.

Slutsatser kan dras kring hur sjökontrollens växel spel påverkas av sjökrigföring i kustnära miljö. Resultatet påvisar vikten av *att* behärska nyckelterräng, likt det Vego (1999, s. 111–125) säger, men att det var mindre viktigt *hur* anpassning efter miljökaraktäristikan skedde. Resultatet stärker teorin om att en försvarande kuststat med fördel kan använda sig av mindre motattacker för att över tid påverka en motståndare. Resultatet visar också hur sjökontrollen kan variera oavsett om sjöstriden faller in under forskningslägets idealfall eller inte.

Sjökriget kan inte isoleras från andra domäner eller politiska, ekonomiska och psykologiska faktorer. Ryska respektive ukrainska strategiska målsättningar kan vara en faktor som påverkat händelseutvecklingen. Författarens slutsatser avseende sjökontrollen i Svarta havet motsägs både från ryskt och västerländskt håll. Putin hävdar att Svarta havet och Azovska sjön är ett ryskt innanhav och västerländska aktörer lyfter fram att Ukraina tvingat bort SVHM och tagit kommandot över Svarta havet. Slutsatserna från denna uppsats indikerar att ingen av dessa förklaringar visar sig vara helt sanningsenliga.

Alternativa förklaringsfaktorer

Två alternativa förklaringsfaktorer som kan ha påverkat sjökontrollens växel spel är Corbetts *theory of the means – the constitution of fleets* och *theory of the method – concentration and dispersal* (Corbett, 2013, s. 93–136). Rysk styrkesammansättning med enheter specialiserade på medelhavs- eller utsjökrigföring kan ha påverkat utfallet i den kustnära miljön i negativ riktning. Eller hade sjökrigets strategiska [ir]relevans den effekt på rysk resursfördelning att kraftsamling uteblev vilket påverkade förmågan att behålla initiativet och med det möjligheten att utöva sjökontroll?

Ett förslag till vidare forskning är att applicera Corbetts tankar kring *constitution of fleets* och *concentration and dispersal* och undersöka dess påverkan på utfallet. Hade en annorlunda sammansättning av ryska sjöstridskrafter, specialiserade på kustnära krigföring påverkat utfallet? Vilken var effekten av att ryska SVHM marininfanteri genomförde markoperationer långt från kustbandet i stället för att stödja sjöstridskrafterna?

Reflektion angående metod och teoretiskt ramverk

Den teorikonsumerande ansatsen undersöker hur en given faktor, kustnära sjökrigföring, ger en tillfredställande förklaring till förändring i sjökontroll i just detta fall. Det finns utrymme för generalisering men i begränsad omfattning. Studier som söker kausalitet innebär osäkerhetsfaktorer och två utmaningar är att utesluta andra förklaringsfaktorer och att säkerställa att utfallet varit annorlunda om ingenting hade hänt. Denna fallstudie analyserar verkliga händelser vilket skapar förutsättningar för verkliga slutsatser men studien är svår att replikera då samma förutsättningar eller kontext knappast återkommer.

Vegos sjökontrollsteori beskriver fredstida förberedelser och krigsoperationer men behandlar inte gråzonsproblematiken nämnvärt. Vego understryker i stället att sjökontroll ska etableras kort efter att stridshandlingarna påbörjats genom överraskning och initiativtagande och att sjökontroll bestrids genom ett defensivt uppträdande, något Ukraina visat motsatsen på (Vego, 2016, s. 54–67, 118). Resultatet visar att Vegos teori även går att applicera på fenomen som inte kategoriseras binärt som fred eller krig.

Uppsatsen lyfter fram att studier om sjökrigföring behöver inkludera tid- och rumsliga dimensioner för sjökontroll. Att enbart använda begrepp som *etablerad*, *bestriden* och *utövad* sjökontroll eller att *inneha sjökontroll* är för enkel indelning. Begreppsapparaten behöver vara mer mångfasetterad, särskilt när det gäller sjökrigföring i kustnära miljöer. Sjökriget är komplext, det är inte rättvisande eller tillräckligt precist att sträva efter en ”generell sjökontroll” i ett operationsområde. Sjökontrollen skiftar i tid och rum genom olika faser i ett krig och det är viktigt att kunna avgränsa eller dela in målsättningar i dessa beståndsdelar.

Utomvetenskapligt bidrag

Östersjöområdet är lika strategiskt viktigt område för Sverige och Nato som Svarta havet är för Ryssland och Ukraina. Förutsättningarna att etablera, bestrida och utöva sjökontroll är jämförbara även om miljökaraktistikan skiljer sig. Gotlands belägenhet och utmaningarna med att säkra nyckelterräng i regionen kan likställas med Krim. Sjökriget i Svarta havet går med dessa argument att jämföra med en konflikt mellan Sverige och Ryssland i Östersjön.

Trots att kriget inte är avslutat är en slutsats att sjökontroll kan bestridas genom kustnära sjökrigföring. Att bestrida sjökontroll framställs vara gynnsamt i förhållande till att etablera sjökontroll, ändå bedöms svenska sjöstridskrafter *”fokusera på att bidra till att etablera sjökontroll”* (Henningsson & Welsh, 2024, s. 24) i och med ett Natomedlemskap. Etablerande av sjökontroll förutsätter en tidig extern styrketillväxt i Östersjön vilket medför risken att likt de ryska sjöstridskrafterna inte ta hänsyn det specifika med krigföring i kustnära miljö. I de fall styrketillväxten planeras att genomföras i ett sent skede tas inte hänsyn till risken för att Bälthavet och Öresund blockeras. Båda exemplen innebär utmaningar i etablerandet av sjökontroll. Sverige kommer primärt, oaktat medlemskapet i Nato, att vara en kuststat. Innan anmärkningsvärt stora materiella tillskott skett bör svensk sjökrigföring präglas av en specialisering på närmiljön och den kustnära krigföringen, i förlängningen för att bestrida sjökontroll och möjligtvis etablera lokal sjökontroll.

Litteratur- och referensförteckning

- Bergström, A. & Parrat Friedner, C. (2022). Two perspectives on littoral warfare, *Defence Studies*, 22(3), s. 433–447. <https://doi.org/10.1080/14702436.2022.2080659>.
- Bergström, G. & Boréus, K. (red) (2012). *Textens mening och makt : Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3e utgåvan. Studentlitteratur.
- Børresen, J. (1993). *Kystmakt : Skisse av en maritim strategi for Norge*. J. W. Cappelen's Forlag.
- Børresen, J. (1994). The Seapower of the Coastal State, *Journal of Strategic Studies*, 17(1), s. 148–175. <https://doi-org.proxy.annalindhbiblioteket.se/10.1080/01402399408437544>
- Clark, M. (2021). *Russia in Review: June 23 – July 6, 2021*. ISW. https://www.understandingwar.org/sites/default/files/Russia%20in%20Review%20June%202023%20-%20July%206%202021%20ISW_0.pdf (2024-05-10)
- Corbett, J.S. (2013). *Some principles of maritime strategy*. Naval & Military Press.
- Dickinson, P. (2021). British warship challenges Russian claims to Crimea. *Atlantic Council*. [Blogg]. 25 juni. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/british-warship-challenges-russian-claims-to-crimea/> (2024-05-10).
- Dickinson, P. (2023a). Putin's fleet retreats: Ukraine is winning the Battle of the Black Sea, *Atlantic Council*. [Blogg]. 4 oktober. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/putins-fleet-retreats-ukraine-is-winning-the-battle-of-the-black-sea/> (2024-05-10).
- Dickinson, P. (2023b). Ukraine's counteroffensive is making real progress on the Crimean front, *Atlantic Council*. [Blogg]. 27 september. <https://www.atlantic-council.org/blogs/ukrainealert/ukraines-counteroffensive-is-making-real-progress-on-the-crimean-front/> (2024-05-10).
- Dickinson, P. (2023c). Ukraine reports fresh success in the Battle of the Black Sea, *Atlantic Council*. [Blogg]. 7 november. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraine-reports-fresh-success-in-the-battle-of-the-black-sea/> (2024-05-10).

- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. & Wägnerud, L. (red) (2017). *Metodpraktikan Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5e utgåvan. Wolters Kluwer.
- Goncharenko, O. (2022). Odesa rejects Catherine the Great as Putin's invasion makes Russia toxic. *Atlantic Council*. [Blogg]. 14 november. <https://www.atlantic-council.org/blogs/ukrainealert/odesa-rejects-catherine-the-great-as-putins-invasion-makes-russia-toxic/> (2024-05-10).
- Henningsson, J. & Welsh, J. (2024). *Natomedlemskapets konsekvenser för sjödomänen*. FOI. [https://www.foi.se/rest-api/report/FOI Memo 8446](https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20Memo%208446) (2024-05-10).
- ISW (2022a). *Indicators and Thresholds for Russian Military Operations in Ukraine and/or Belarus, 220217*. ISW. [https://understandingwar.org/sites/default/files/ISW Ukraine Indicators Update.pdf](https://understandingwar.org/sites/default/files/ISW%20Ukraine%20Indicators%20Update.pdf). (2024-05-01)
- ISW (2022b). *UKRAINE CONFLICT UPDATES 2022*. ISW. <https://www.understandingwar.org/backgrounders/ukraine-conflict-updates-2022>. (2024-05-01).
- ISW (2023a). Russian Offensive Campaign Assessment, 231226. ISW. [https://understandingwar.org/sites/default/files/Russian Offensive Campaign Assessment December 26 2023.pdf](https://understandingwar.org/sites/default/files/Russian%20Offensive%20Campaign%20Assessment%20December%2026%202023.pdf). (2024-05-01).
- ISW (2023b). Russian Operations Assessment, 230210. ISW. <https://www.understandingwar.org/backgrounders/russian-offensive-campaign-assessment-february-13-2023>. (2024-05-01).
- ISW (2023c). *UKRAINE CONFLICT UPDATES 2023*. ISW. <https://www.understandingwar.org/ukraine-conflicts-updates-2023>. (2024-05-01).
- ISW (2024a). Russian Offensive Campaign Assessment, 240128. ISW. <https://www.understandingwar.org/backgrounders/russian-offensive-campaign-assessment-january-28-2024>. (2024-05-01).
- ISW (2024b). *UKRAINE CONFLICT UPDATES 2024*. ISW. <https://www.understandingwar.org/backgrounders/ukraine-conflict-updates>. (2024-05-01).

Miller, C.J. (2014). In military rout, Russia seizes 51 Ukrainian ships in Crimea, *Kyiv Post*, 26 mars. <https://archive.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/russia-reportedly-seizes-51-ukrainian-ships-in-crimea-340929.html> (2024-05-10).

Ministry of Defense of the Russian Federation (2022). Summary of the Ministry of Defense of the Russian Federation on the progress of the special military operation on the territory of Ukraine [Twitter]. 30 juni. https://t.me/s/mod_russia/17283 (2024-03-20).

Murphy, F.J. (1993). Littoral warfare : Adapting to Brown-water Operations, *Marine Corps Gazette*, (September), s. 64–73. <https://www.globalsecurity.org/military/library/report/1993/MFJ.htm> (2024-05-10).

Murphy, K. (2003). Russia-Ukraine Ties Founder on the Shore of Tiny Isle, *Los Angeles Times*, 3 november. <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2003-nov-03-fg-ukraine3-story.html>(2024-05-10).

Pedrozo, R. (2023a). Russia-Ukraine war at sea : Naval blockades, visit and search, and targeting war-sustaining objects. *Articles of War*. [Blogg]. 25 augusti. <https://lieber.westpoint.edu/russia-ukraine-war-naval-blockades-visit-search-targeting-war-sustaining-objects/> (24-05-10).

Pedrozo, R. (2023b). Ukraine symposium – Maritime Exclusion Zones in armed conflicts. *Articles of War*. [Blogg]. 12 april. <https://lieber.westpoint.edu/maritime-exclusion-zones-armed-conflicts/> (2024-05-10).

Powner, L. (2014). *Empirical research and writing: A political science student's practical guide*. CQ Press

Ruslan, M. (2018). Russia Shows its Military Might in the Black Sea and Beyond. *Atlantic Council*. [Blogg]. 6 november. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/russia-shows-its-military-might-in-the-black-sea-and-beyond/> (2024-05-10).

Shapps, G. (2024). *Defending Britain from a more dangerous world*. Government of the United Kingdom [Tal]. <https://www.gov.uk/government/speeches/defending-britain-from-a-more-dangerous-world> (2024-01-24).

- Sloth Joergensen, T. (2000). U.S. Navy Operations in Littoral Waters 2000 and Beyond, *Naval War College Review*, 51(2), s. 20–29. <https://www.jstor.org/stable/44638136> (2024-05-10).
- Sutton, H.I. (2024). Overview Of Maritime Drones (USVs) Of The Russo-Ukrainian War, 2022-24, *Covert shores*. [Blogg]. 7 april. <http://www.hisutton.com/Russia-Ukraine-USVs-2024.html> (2024-05-10).
- The Guardian (2023). Ukraine regains control of strategic Black Sea oil rigs, intelligence service says, *The Guardian*. 12 september. <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/12/ukraine-regains-control-of-strategic-black-sea-oil-rigs-intelligence-service-says> (2024-05-10)
- Till, G. (2013). *Seapower : A guide for the twenty-first century*. 3e utgåvan. Routledge.
- Tondo, L. (2022). Sea mines: the deadly danger lurking in Ukraine's waters, *The Guardian*, 11 juli. <https://www.theguardian.com/world/2022/jul/11/sea-mines-ukraine-waters-russia-war-black-sea> (2024-05-10)
- Vego, M. (1999). *Naval strategy and operations in narrow seas*. Frank Cass Publishers.
- Vego, M. (2015). On Littoral Warfare, *Naval War College Review*, 68(2), s. 30–68. <https://digital-commons.usnwc.edu/nwc-review/vol68/iss2/4/>. (2024-05-10)
- Vego, M. (2016). *Maritime strategy and sea Control : theory and practice*. Routledge.
- Ya'ari, Y. (2014). The Littoral Arena, *Naval War College Review*, 67(3), s. 81–95. <https://digital-commons.usnwc.edu/nwc-review/vol67/iss3/7> (2024-05-10)
- Yin, R.K. (2007). *Fallstudier: design och genomförande*. Liber.
- Zagorodnyuk, A. (2021). Putin's Ukraine War: Will Russia attempt a Black Sea blockade? *Atlantic Council*. [Blogg]. 15 juni. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/putins-ukraine-war-will-russia-attempt-a-black-sea-blockade/> (2024-05-10).
- Zagorodnyuk, A. (2022). Putin's Black Sea blockade leaves millions facing global famine. *Atlantic Council*. [Blogg]. 18 maj. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/putins-black-sea-blockade-leaves-millions-facing-global-famine/> (2024-05-10).